PLATA OBLIGAȚIEI MONETARE – FAPT SAU ACT JURIDIC ?

Vladimir PALAMARCIUC

Ca și orice obligație civilă executarea obligației monetare este legată de conceptul de plată, care presupune executarea voluntară a obligației. În doctrină se evidențiază că prin plată se înțelege nu numai executarea voluntară a obligației, ci este concomitent un act juridic între cel ce execută plata – solvens – și cel care o primește – accipiens. Uneori, obiectul plății presupune transmiterea de către solvens accipiensului a unei sume de bani. Așadar, se consideră că termenul de plată poate avea două înțelesuri: (i) primul definește mijlocul de executare voluntară a unei obligații reprezentând un act juridic; (ii) al doilea, utilizat curent, desemnează numai executarea unei obligații de a da o sumă de bani [1, p.23-24].

Pe de altă parte, în literatura de specialitate franceză există o controversă; plata este un act juridic, astfel probarea fiind necesară să fie făcută printr-un înscris, sau este un fapt juridic, dovada căreia ar putea fi probată prin orice mijloc? Dată fiind această legătură între calificare și mijlocul de probă în practica franceză, în literatură s-a subliniat că una din utilitățile reformei dreptului obligațional francez este clarificarea modalității de probare a plății. Fără a se pronunța asupra naturii acesteia, articolul 1342-8 din Codul civil francez consacră jurisprudența camerei civile care afirmă că plata se probează prin orice mijloc [2, p.188-189] „*La paiement se prouve par tout moyen*” [3].

Tradițional, Codului civil francez conține prevederi referitoare la probarea executării obligațiilor, existând chiar și o secțiune separată dedicată acestui domeniu [4], iar discuțiile asupra probării și regimului juridic al probării de plată a obligațiilor monetare conțin demersuri desfășurate în literatura franceză. Autorul Laurent Siguoirt, ca urmare a analizei efectuate în lucrarea sa fundamentală privind proba obligațiilor de plată a unei sume de bani [5], concluzionează că proba

plății obligațiilor pecuniare este un ansamblu complex care nu poate fi rezumat la opoziția dintre diferite concepte ale naturii sale juridice. Totodată, el subliniază că nu există o legătură automată între calificarea juridică a plății unei obligații pecuniare și regulile de probare ale acesteia. Rezultatul cercetării autorului francez arată că asistăm la un regim de armonizare a probelor care rezultă într-o apropiere semnificativă de probare a unui fapt juridic și a unui act juridic. Ca rezultat al cercetării, în virtutea contradicțiilor care apar, consideră că înainte de a aborda oarecare modificări de anvergură privind regulile de probare a plății unei sume de bani, este necesar de a dezasocia natura juridică a plății obligației pecuniare de probarea acesteia. Astfel, în realitate, prin probarea plății, nu se probează natura juridică a obligației pecuniare, ci o operațiune particulară rezultată în virtutea naturii obligației pentru care se execută plata.

La fel, Laurent Siguoirt pledează pentru crearea unui regim juridic particular pentru probarea obligațiilor de plată a sumei de bani, inclusiv prin crearea unui articol separat, chiar a unei secțiuni, dedicat acestui domeniu [6, p. 463-470]. Calificarea teoretică a actului de plată are importanță și pentru sistemul juridic din Republica Moldova. Considerăm că este necesară și corect să fie delimitată operațiunea de plată, în calitate de fapt juridic, de conceptul de act juridic.

Nu este scopul prezentei lucrări să ne aprofundăm în teoria actului juridic, totuși opinăm că plata unei sume de bani nu este un act juridic, ci doar o prestație în cadrul unei obligații civile.

Dacă acceptăm că executarea unei obligații este un act juridic [7], atunci urmează să concluzionăm că fiecare contract este o simbioză a mai multor acte juridice, ceea ce nu putem accepta din mai multe considerente. Spre exemplu, în cazul multitudinii actelor juridice în cadrul unui singur raport contractual, fiecare act juridic ar fi necesar să fie supus regimului general aplicabil actului juridic, cum ar fi aplicarea aceloraşi reguli privind nulitatea, condițiile de formă etc. Astfel, putem ajunge la situații cu reducere la absurd, când – în cazul plății prețului pentru un bun imobil – actul de efectuare a plății ar fi necesar să fie autentificat notarial în virtutea prevederilor din articolul 212 lit. (a) Cod civil al Republicii Moldova [8].

O astfel de procedură pare să fi obstrucționat nelimitat circuitul civil şi să depăşească intenția legiuitorului. Totuşi, soluțiile practice

adoptate în cazuistica din Republica Moldova demonstrează inversul, iar executarea obligației este echivalată cu actul juridic. Spre exemplu, într-o hotărâre explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție se menționează „*Conform regulii generale, stingerea obligației se legalizează prin aceleaşi modalități ca şi adoptarea ei. În conformitate cu art.210 Cod civil, forma scrisă este obligatorie, în dependență de faptul cine este partea (persoană juridică, persoană fizică), precum şi de suma actului juridic (în cazul respectiv, valoarea executării). Debitorul care nu a profitat de dreptul, ce i-a fost acordat, de a cere ca primirea executării să aibă loc în forma sus-indicată îşi asumă riscul efectelor nerespectării formei scrise a actului juridic. Se are în vedere că, în caz de contestare de către creditori a faptului executării obligației, debitorul, persoană fizică sau persoană juridică, va decădea din dreptul de a cere proba cu martori pentru a dovedi că executarea într-adevăr a avut loc*” [9].

Considerăm că în această explicație judiciară este notabilă suprapunerea instituțiilor actului juridic şi a executării obligației, cea din urmă nefiind un act juridic, ci fapt juridic. În consecință, dacă executarea obligației nu este act juridic, nici regulile cu privire la probarea actului juridic nu urmează a fi impuse la executarea obligației. Prin urmare, plata unei sume de bani fără confirmarea scrisă, obligație care poate fi născută dintr-un act încheiat în formă scrisă (spre exemplu, conform ipotezelor reglementate în articolul 210 Cod civil), nu i se va aplica efectul decăderii din proba cu martori conform dispoziției din articolul 211 (1) Cod civil, deoarece această prevedere este destinată pentru a reglementa o restricție de probare a existenței actului juridic civil, dar nu şi executarea obligației născute din actul juridic respectiv.

Referințe:

1. VARTOLOMEI, R. *Regimul juridic al plăților transfrontaliere în cadrul Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic. București, 2008.
2. CHENEDE, F. *Le nouveau droit des contrats et des obligations*. Edition Dalloz, 2016.
3. Articolul 1342-8 din Ordonanța franceză privind reforma dreptului contractelor, regimul general şi de probare a obligațiilor nr. 2016-131 din 10 februarie 2016.
4. În redacția conform Ordonanței privind reforma dreptului contractelor, regimului general şi de probare a obligațiilor care a intrat în vigoare la 1

octombrie 2016, Titlul IV BIS este întitulat „De la prevue des obligations" („Probarea Obligațiilor").

5. A se vedea SIGUOIRT, L. La Preuve du Paiement Des obligations Monetaires, Paris: LGDJ, Lextenso editions, 2010.
6. SIGUOIRT, L. *Op.cit.* Spre finalul concluziilor sale, autorul mai menționează că dacă secolul trecut a fost marcat de cercetarea privind natura juridică, probabil acum trebuie să fie dominat de cercetarea dreptului de probare în măsura importanței acestei operațiuni.
7. Deși pot există situații când un act juridic este obiectul unei prestații încadrat într-un format juridic mai larg, spre exemplu în cadrul unei obligații asumate anterior, totuși, aici nu ne referim la astfel de situații, căci premisele de analiză ar fi diferite.
8. Cod civil nr.1107-XV din 6.06.2002. În: *Monitorul Oficial,* nr. 82-86/661 din 22.06.2002.
9. A se vedea pct. 41 din Hotărârea explicativă a Plenului CSJ nr. 8 din 24.12.2010 cu privire la unele chestiuni referitoare la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației la soluționarea litigiilor legate de contractele de împrumut.